

Seçim Sonrası Türkiye Hangi Yöne?

Turgay UZUN¹

22 Temmuz seçimlerine yönelik yapılan değerlendirmelerde seçimin Türkiye’de yeni bir dönem başlangıcı olduğu ve çok önemli sonuçları beraberinde getirdiği yolundaki düşünceler ön plana çıkmaktadır. 22 Temmuz seçimlerini önceki seçimlerden ayıran noktalar nelerdir veya neden Türk siyasal yaşamında bu kadar önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır? Öncelikle şunu söylemek gerekiyor son seçimler öncekiler gibi olağan dönemlerde yapılan seçimlerden hem erkene alınması hem de yarattığı sonuçlar açısından farklı özellikler taşımaktadır. 22 Temmuz’da seçim sandığı seçmenin karşısına çok önemli seçenekleri getirirken, yaşanan olağanüstü ortam sonrası seçimler, sadece bir partiye oy verme, kimin yöneteceğini belirlemeye yönelik siyasal katılma anlamındaki bir davranış olmanın ötesinde, Türkiye’nin geleceğini yakından ilgilendiren bir karar verme noktası olarak tanımlanabilir. Seçimleri bir “dönüm noktası” olarak tanımlamanın altında elbette öncesinde yaşanan olağanüstü süreç yatmaktadır. Cumhurbaşkanlığı seçiminin Genelkurmay’ın bildirisi ve akabinde de Anayasa Mahkemesi’nin aldığı “367” kararı ile çıkmaza girmesiyle seçim bir anlamda demokratik sürecin işleyebilmesi için bir zorunluluk halini almıştır.

27 Nisan Bildirisi ile birlikte Türkiye’de taşların yerinden oynadığı ve tekrar yerine oturmasının da çok kolay olmayacağı görülmektedir. Türkiye’de yaşanan krizler, darbeler ve muhtıralar geçmişine bakıldığında, bugüne kadar Cumhurbaşkanının seçim sürecinin dışarıdan gelen bir etkiyle kesildiği bir dönem yaşanmadığı görülecektir. 12 Mart sonrası, 1973 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçiminde iktidar ve muhalefet, aralarındaki onca kutuplaşma ve mücadeleye karşın demokratik sürecin işletilmesi noktasında anlaşmış ve parlamentonun desteğini alan Fahri Korutürk Cumhurbaşkanı seçilmişti. Son Cumhurbaşkanlığı seçim süreci ise, bir askeri bildiri ile noktalamış geriye belirsiz bir ortam kalmıştır. İşte 22 Temmuz seçimi bu belirsizliği önemli bir oranda ortadan kaldıran ve sürecin önünü açan bir etki yapmıştır.

Bu noktadan baktığımızda, 22 Temmuz, demokratik süreçlere yönelik bir referandum anlamı taşımaktadır. Seçim sonuçları, demokratik sürecin desteklenmesi, AB sürecinin kesintiye uğramadan devam etmesi ve ekonomik istikrar ve yapısal dönüşüm hareketinin sekteye uğramaması anlamındaki bir sürecin halk tarafından desteklenmesi sonucunu çıkarmış, bununla birlikte Türkiye’nin içine kapanması, demokratik reformlardan geriye dönüş ve otoriter devlet yapısına doğru gidişin yaşanması, bürokratik merkezin siyasal sisteme tam anlamıyla hakim olması ve askeri vesayet görüntüsünün giderek daha koyu bir hal alması biçiminde özetlenebilecek olan alternatif bir “yol haritasını” da geçersiz kılmıştır.

Seçimlere gelinceye kadar Türkiye’de bu iki seçeneğin uzunca bir süredir değişik çevreler tarafından temsil edilmekte olduğu görülmektedir. Devlet örgütü içerisindeki kimi gruplar devlet dışı bazı kesimlerin de desteği ile AB projesi, Türkiye’nin demokratikleşmesi ve zenginleşmesine yönelik reformlarla birlikte çağdaş Dünyanın bir üyesi olma çabası karşısındaki etkinliklerini artırmışlar ve bazı siyasal partiler bu tavrı seçimlerde halkın önüne bir politik tercih biçiminde koymuşlardı. Yaşanan süreçte, bu kesimlerin, propagandif faaliyetler sürdüren gruplar görüntüsü verenlerinin yanında, zaman zaman illegal oluşumlar biçiminde de olanları ve demokratik düzeni tehdit edici faaliyetler içinde bulunanları da ortaya çıkmıştı. Seçim öncesinde bu çabaların etkinlik kazanması, “ulusalcılık” adı altında ayırıcı milliyetçiliğin yükseltilmesi ve içe kapanık bir Türkiye özleminin dile getirilmesinin, esas itibarıyla AB süreci ile ilişkili olduğu çok açıktır. Nasıl ki, AB süreci yapısal reformlar yoluyla değişimi zorlamakta ise, değişim karşısındaki kesimler karşı tepki ve faaliyetlerini de artırmışlardır. 22 Temmuz seçimlerinin bu bağlamda, bir kısmı devlet içindeki oluşumlarla işbirliği halindeki otoriter yönetim yanlısı kesimler ile değişimi, özgürlüğü, hukuk devletini savunan anlayış arasında bir referandum görüntüsü halini almış olduğu doğru bir tespit olacaktır. Bu karşıtlık seçim sürecinde klasik sağ-sol ayrımını aşan bir kutuplaşmayı

¹ Doç. Dr., Muğla Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

da gündeme taşımıştır. Demokrasiden ve özgürlüklerden yana olan sağ ve soldaki kesimler zımni bir koalisyon görüntüsü vermiş, statükocu ve “ulusalcı” gruplar da aynı biçimde doğal bir birliktelik oluşturmuşlardır. Seçime giden süreçte AB karşıtı ve içe-kapanmacı kesimler ilginç biçimde, Türkiye dışındaki Türkiye karşıtı çevrelerle de bir işbirliği görüntüsü vererek ve belki farkında olmadan aynı amaç için çalışmışlar ve Ak Parti karşısında bir blok oluşturarak seçim başarısı yakalamaya çalışmışlardır. 22 Temmuzla birlikte AB karşıtı statükocu bir iktidarın oluşması beklentisi seçim sonuçlarıyla birlikte “bir başka bahara” kaldığı görülmektedir.

Ulusalcılığı Kim Temsil Edecek?

Seçimlerde AB karşıtı-ulusalcı anlayışın kim tarafından en iyi biçimde seslendirileceği ve bu grupların temsilini hangi partinin sağlayabileceğine yönelik seçmen tabanında verilecek karar bu kesime hitap eden partinin de oylarını yükseltecekti. “Ulusalcı- içe kapanmacı” anlayışın liderliği için seçimlerde iki partinin mücadele ettiği görülmektedir: CHP ve MHP. İdeolojileri itibarıyla farklılıkları olmasına rağmen, AB karşıtlığı ve dış politikadaki yalnızlaşma stratejilerini savunmaları nedeni ile bir ortaklık kurmaları uzak bir ihtimal olmayan MHP ve CHP’nin Ak Parti karşısında parlamento çoğunluğunu sağlayamamaları bu çevreler açısından da bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Seçim sonrasında özellikle cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde bütün devletçi reflekslerine rağmen, son dönemde tavan yapmış halktan kopuk bir Kemalist seçkinci hareket ile bir siyasal proje içerisinde yer almasının kendi siyasal geleceği açısından da oldukça riskli olduğunu gören MHP, seçim sonuçlarından ders çıkartarak CHP’nin muhalefet anlayışından kendisini uzak tutmaya çabalamıştır.

Seçmenin Karşısındaki Tercihler

22 Temmuz seçimleri seçmenin karşısına iki önemli tercih koymuştur. Örneğin, CHP ve/veya MHP iktidarı durumunda, devlet içindeki statükocu ve AB karşıtı grupların hükümet ile “uyum içerisinde” çalışacağı dönemde, ne asker-sivil gerginliği ne de hükümet-Cumhurbaşkanı çekişmesi yaşanacak ve bir tür

“güvenlik devletine” doğru dönüşüm söz konusu olabilecekti. Türkiye’nin “başka sulara doğru” yol almasının “olumlu” karşılığı ise yönetme sürecindeki “rahatlık” olacaktır. Hatta bu sürecin son noktasında Türkiye’nin AB ile ipleri koparması ve NATO’dan da çıkarak Rusya’ya, İran’a, Çin’e yaklaşması olgusu yaşanabilecekti. Kısaca Türkiye’nin, orta ve uzun dönemde Tanzimat ile başlayan ve Cumhuriyet ile güçlenen Batıya doğru yönelimi değişecek ve yeni bir “yol haritası” ile karşı karşıya kalabilecekti.

22 Temmuz’da seçmenin karşısına çıkacak diğer karşıt seçenek ise, IMF destekli ve şimdiye kadar başarılı olmuş istikrar programı ile AB reformları ve müzakere sürecinin güçlenerek sürdürülmesi, dış politikada ihtiyatlı duruşun korunması ve PKK terörüne karşı askeri mücadele yanında siyasal arayışların devam ettirilmesi biçiminde somutlaşmıştı. Bu seçeneğin belki de en olumsuz sonucu ise, Meclisteki Ak Parti karşıtı sert muhalefet ile Ak Parti arasındaki çatışmanın derinleşmesi ve istikrarı tehdit etmesi hatta Ak Parti iktidarına karşı daha önce siyasal tarihimizde örnekleri görülen “ordu-millet el ele” benzeri bir hareketin demokratik yaşamı bir başka döneme ertelemesiydi. Seçim sonuçları, bu alternatiflerden ikincisini sonuçsuz çıkartmış ve halk Ak Parti hükümetine ve dolayısıyla Türkiye’nin demokratikleşmesi projesine oldukça yüksek bir oranda destek verirken 27 Nisan sürecini de onaylamadığını göstermiştir.

Siyasal muhalefet ve askeri bürokrasi tarafından “teslimiyetçi”, “işbirlikçi”, “ver-kurtulcu” politikaları izlemekle ve teröre karşı sınır ötesi çözümlere soğuk bakmakla eleştirilen Ak Parti’nin AB süreciyle paralel giden demokratikleşme sürecinin devam ettirilmesini savunan liberaller ile özgürlükçü solun bir bölümünün desteğini aldığı görülmektedir. Bu seçimlerde Ak Parti’nin oy artışında daha önce bu partiye oy vermemiş ancak demokratik kurum ve kurallar noktasında hassasiyeti olan her düşünceden seçmenin bir defalık da olsa demokrasiyi “korumak ve kollamak” adına Ak Parti’yi desteklemesinin payının olduğu söylenebilir. Seçmen düzleminde bu hedeflerin önemsenmesi, Ak Parti’nin seçim başarısındaki en önemli eşik noktasını oluşturduğu görülmektedir. Özetle, reformların devamı, AB sürecinin canlı tutulması ve ekonomik istikrarın seçmen için ne derece “değerli” olduğu sorusu

seçimlerle birlikte cevap bulmuştur. Seçimlerin, sanıldığı gibi aksine bir laik-dindar kutuplaşması yerine Türkiye'nin temel yönelimi ile ilgili ana hedefler ve politikalar açısından bir ayrışmayı ortaya çıkardığı açıktır. Bu nedenle seçimlerde, muhafazakâr olmayan hatta daha önce hiç sağ bir partiye oy vermemiş ancak gerçek anlamıyla hukuk devletinin tesis edilmesi ve demokratik süreçlerin dışsal etkilerden korunmasını önemseyen her yönden seçmenin, milletvekili adaylarının arasında liberal demokrat ve sol eğilimli adayın bulunduğu ve Genelkurmay bildirisi sonrası "dik duruşuyla" bu kesimler